

ULUSLARARASI XVIII. YÜZYIL MİMARİSİ VE VANVİTELLİ'Yİ ANMA KONGRESİ

NAPOLİ, 4 - 10 KASIM 1973

Türk Tarih Kurumu adına katıldığım Napoli'de yapılan *Uluslararası XVIII. yüzyıl Mimarisi ve Vantelli'yi Anma Kongresi*, Hollanda asıllı bir sanatkâr sülâlesinden gelen İtalyan mimarı Luigi Vanvitelli'nin ölümünün ikinci yüzyılı münasebetiyle düzenlenmiştir. Luigi Vanvitelli (1700-1773) Batı mimarisinde neo-klasik üslup denilen ve ana unsurlarını İlkçağ sanatından alan bir akımın temsilcilerinden olup, İtalya'da çeşitli dinî binalar ve sarayların yapıcısıdır. Bu sanat cereyanı XVIII. yüzyıl ortalarından itibaren Batı'da yaygın bir hal alarak çeşitli memleketlerde örnekler vermiş, sonraları Fransa'da Empire denilen üslubun doğmasına yol açmıştır. Aynı esaslara göre değişik memleketlere atlayan aynı üslup, İngiltere'de, Almanya'da, hatta Amerika'da değişik şekillerde adlandırılır. Bu üslup yalnız Batı'da kalmamış ve XVIII. yüzyıl sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğuna da sızarak gerek İstanbul'daki gerek Anadolu'daki bazı yapıların mimarilerinde ve süslemelerinde kendisini göstermiştir. Hatta denilebilir ki, XIX. yüzyıl içlerinde gitgide yaygın bir mimari anlayış ve iç dekorasyon olarak hemen her çeşit eserde uygulanmıştır. Bu durum, Türk sanatının genel Avrupa sanat cereyanlarının dışında kalmadığını, biraz geç olmakla beraber onların paralelinde bir yer aldığını gösterir. Bu bakımdan, Napoli Üniversitesi Mimarlık Tarihi Enstitüsünün düzenlediği, *Uluslararası XVIII. yüzyıl Mimarisi ve L. Vanvitelli'yi Anma Kongresi*, Türk sanatı bakımından ilgi çekici olmuştur. Şöyle ki: Batı'dan bize gelen bir sanat cereyanının kaynaklarını ve örneklerini yerinde görmek, kongrede verilen tebliğlerde bu konu üzerindeki araştırma ve çalışmaları öğrenmek mümkün olmuş, başka taraftan da, XVIII. yüzyılda *Türk Mimarisi ve Neo-Klasik Üslup* başlıklı tebliğ ile, bu cereyanın Türk sanatındaki akislerini ortaya koyarak bunu tanıtmamız imkânı elde edilmiştir. Ayrıca XVIII. yüzyıl içinde Türk sanatında başlayan tesirleri üzerinde durularak, bunların izleri, esasları ve örnekleri de ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu arada III. Ahmet devrinde canlanan ve XVIII. yüzyıl içlerinde büyük bir şöhreti olan

Kâğıthane'deki Sâadabat Sarayı çok ilgi çekici bir örnek olarak anılmıştır. Çünkü Batı'da Fontaineblau, Salzburg vs. gibi sarayların içinde çeşitli su tesisleri, kaskadlar, cedveller ve fiskiyeler gibi su oyunlarına sahip geniş bir parkın içinde kurulması geleneği, Sâadabat Sarayında da aynen tatbik edilmiştir. Bunları Nedim'in şüirlerinden ve çeşitli tekniklerdeki resimlerinden tanımaktayız. Aynı husus, çok geniş ölçüde olarak Vanvitelli'nin Napoli yakınında yaptığı Caserta sarayındaki parkta da görülür¹.

Napoli'de 4-10 Kasım 1973 tarihleri arasında, Türk Tarih Kurumunca sağlanan imkânlar ile katıldığımız Uluslararası Kongrede işte bu hususlar üzerinde durmamız mümkün olmuştur. Tebliğimizin az sayıda resimli yabancı dildeki metni, Napoli Üniversitesi tarafından yayınlanacak Kongre kitabında basılacaktır². Daha geniş olan Türkçe metin daha çok resim ile *Belleten*'de yayınlanmak üzere verilecektir. Bu kongre dolayısıyla Napoli ve çevresindeki bazı önemli sanat eserleri Napoli, Capodimonte, Caserta sarayları görülmüş, incelenmiş, ayrıca Salerno şehri ve İlkçağa ait mabetleri çok tanınmış olan Paestum ile Anadolu'da eski devirlere ait benzerlerine raslanan bir mağara etrafında kurulan dinî bir tesis olan Bedia di Cava dei Tirreni ziyaret edilmiştir. Bu gezilerde görülen saraylardan birinde xviii. yüzyıl ortalarında Napoli sarayına Osmanlı İmparatorluğunu temsilen 1741'de gelen bir Türk elçisiyle Trablus'dan aynı yıl gelen diğer bir elçinin büyük boyda yağlıboya tabloları tesbit olunmuş, bunlar hakkında malzeme toplanarak Türk tarihi bakımından değerleri inkâr olunamayan bu tarih vesikalarının tanıtılmaları için hazırlık yapılmıştır. Bu tablolar, çalışmalarımız tamamlanınca *Belleten*'de yayınlanacaktır³.

PROF. DR. SEMAVİ EYİCE

¹ Türk Tarih Kurumun'da *XII. Atatürk Yıllık Konferansları* dizisi içinde 19 nisan 1974 tarihinde verdiğim, *İstanbul'da Kâğıthane'de Sâadabat ve Çağlayan Sarayları* başlıklı konferansda bu konu geniş ölçüde işlenmiştir. Bu konuşmanın metni bütün resim malzemesi ile basılacaktır.

² Kongreye sunduğumuz bildiri, *L'architettura Turca del secolo XVIII° e lo stile Neoclassico nell'arte Turca* başlığı ile resimli olarak bildiriler kitabında yayınlanacaktır.

³ Yaptığımız araştırmalara göre bu elçi, Küçük Hüseyin Efendi'dir, bkz. Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnâmeleri*, Ankara 1968, cedvel XII, No. 136. Burada hakkında fazla bir bilgi verilmeyen bu elçinin yağlıboya tablosu ile ilgili çeşitli notlar tesbit ettikten başka, İstanbul'daki mezarını da bulduk.